

DECEMBAR, 2024

MESEČNI IZVEŠTAJ

METODOLOGIJA

[Nova društvena inicijativa \(NSI\)](#) prati medije i društvene medije u saradnji sa [Pikasa Analytics INC](#), kompanijom za analizu podataka koja razvija i primenjuje alate, softver i algoritme za mašinsko učenje. Alat omogućava pratiocima nominalno brojanje članaka na različite teme. Oni takođe mogu videti stepen interakcije publike.

Interakcije na internet stranicama se definišu kao novinski članci koji su na Fejsbuku podeljeni sa internet stranice samog medija i ukupan broj lajkova, deljenja i komentara koji su privukli. Interakcije na društvenim medijima podrazumevaju lajkove, deljenja i komentare koji su prikupljeni sa svih kanala društvenih medija (Fejsbuk, Instagram, Jutjub, TikTok, LinkedIn) za sve objave, uključujući fotografije, video snimke i tekst. Procena interakcije se pruža van medijskih kanala i obuhvata različite naloge društvenih medija, uključujući naloge političara i kreatora javnog mnjenja.

Alat vrši zbirnu analizu članaka, dok ih tim za monitoring NSI pregleda kako bi se identifikovale potencijalne dezinformacije i druge informacione anomalije. Ipak, alat ima više ograničenja. Namenski je prilagođen, a svaki praćeni nalog prate ciljano odabrani Pikasa i NDI. Samim tim, ukupan broj objava i članaka obuhvata samo praćene naloge, bez drugih naloga koji bi takođe mogli da objavljuju vesti. Izračunavanje interakcija obuhvata sva deljenja, komentare i druge povezane reakcije.

I pored toga, privatni nalozi se mogu pratiti samo ukoliko su zvanično označeni kao nalozi političkih lidera ili stranice obožavalaca. Samim tim, neki Fejsbuk nalozi političara možda nisu obuhvaćeni analizom. Još jedan ograničavajući faktor se tiče pristupa jer NSI može pratiti članke ne starije od 1. decembra 2023. godine.

Praćeni mediji koji izveštavaju sa Kosova na srpskom jeziku:

Alternativna, Gračanica Online, Radio Kontakt Plus, Kosovo Online, KoSSev, Medija Centar, TV Most, Radio Kim, Radio Mitrovica Sever, Radio Televizija Gračanica i RTK2.

Period posmatranja:

1 - 31. decembar 2024. godine

Broj posmatranih onlajn medija:

126 koji izveštavaju na albanskom i na srpskom jeziku na Kosovu, 126 koji izveštavaju iz Srbije i 24 međunarodnih medija.

Cilj monitoringa:

Informacioni poremećaji internet stranica i društvenih medija, uključujući sajtove, novinske internet portale, Fejsbuk, Jutjub, TikTok i Instagram, na Kosovu, sa fokusom na informativni prostor kosovskih Srba.

Konkretna praćene teme:

Eksplzija na hidrosistemu Ibar-Lepenac, studentski protesti u Srbiji, proces predizborne sertifikacije političkih partija na Kosovu

Ključni nalazi

- Na medijsko okruženje još uvek uveliko utiču etnički narativi, tako da srpski i albanski mediji često prikazuju kontradiktorne verzije istih događaja.
- Politički lideri i institucije i dalje su primarni zagovornici retorike podela, čime jaćaju tenzije umesto dijaloga.
- Određeni mediji iz Srbije aktivno upotrebljavaju narative koji delegitimišu demokratske institucije i pojaćavaju izveštavanje zasnovano na strahovima.
- Za izveštavanje o bezbednosnim incidentima koristi se senzacionalizam, često unutar etničkih okvira.
- Mediji iz Srbije nastavljaju da koriste zapaljive izraze kojima targetiraju albansku zajednicu, čime podrivaju napore ka konstruktivnom dijalogu.
- Objave i tekstovi povezani sa nacionalnim identitetom i bezbednošću - teže da prikupe veći broj interakcija.

Rezultati monitoringa

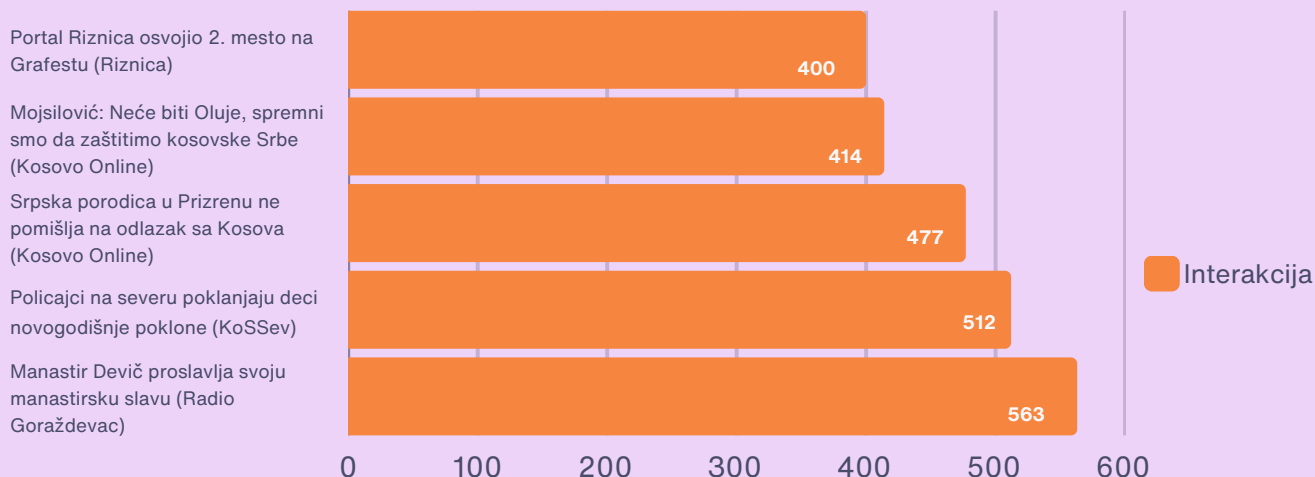
U izveštajnom periodu, najaktivniji medij koji izveštava na srpskom jeziku sa Kosova bio je Kosovo onlajn, koji je objavio 2831 ćlanaka, sa 43.644 interakcija. Isti medij imao je najveći broj interakcija na društvenim medijima.

U izveštajnom periodu, mediji na srpskom jeziku na Kosovu pisali su najviše o predizbornim dešavanjima povezanim sa pokušajem ćlana Centralne izborne komisije (CIK) iz redova Samoopredeljenja da se Srpskoj listi, najvećoj političkoj stranci kosovskih Srba, zabrani ućešće na predstojećim parlamentarnim izborima u februaru 2025. godine. O odluci CIK, praćenoj negativnim reagovanjem SAD i EU na takav razvoj događaja u CIK i apelom da se ućešće dozvoli svim partijama, napisano je 38 ćlanaka, a sledeća tema je konferencija Srpske liste na kojoj su najavili žalbu na oduku CIK da ne verifikuje tu stranku za parlamentarne izbore (23 ćlanaka). Na kraju, o odluci Izbornog veća za predstavke i žalbe da

poništi odluku CIK-a na žalbu Srpske liste i da naloži verifikovanje te stranke pisano je u 18 članaka u medijima koji izveštavaju na srpskom jeziku sa Kosova, i time se postiglo da taj događaj postane najdominantniji u decembru. Ipak, ta tema nije imala veći odjek među publikom na Fejsbuku, čiji su često omiljene teme verski praznici, u medijima sa Kosova koji pišu na srpskom jeziku.

Od maja 2024. godine, u medijima koji izveštavaju na srpskom jeziku uočen je ukupan pad nivoa interakcija. Međutim, u novembru je došlo do znatnog porasta interakcija publike sa Fejsbuka u medijima sa Kosova koji pišu na srpskom jeziku, da bi se u decembru 2024. godine ta interakcija spustila na najniži izmeren nivo od decembra 2023. godine.

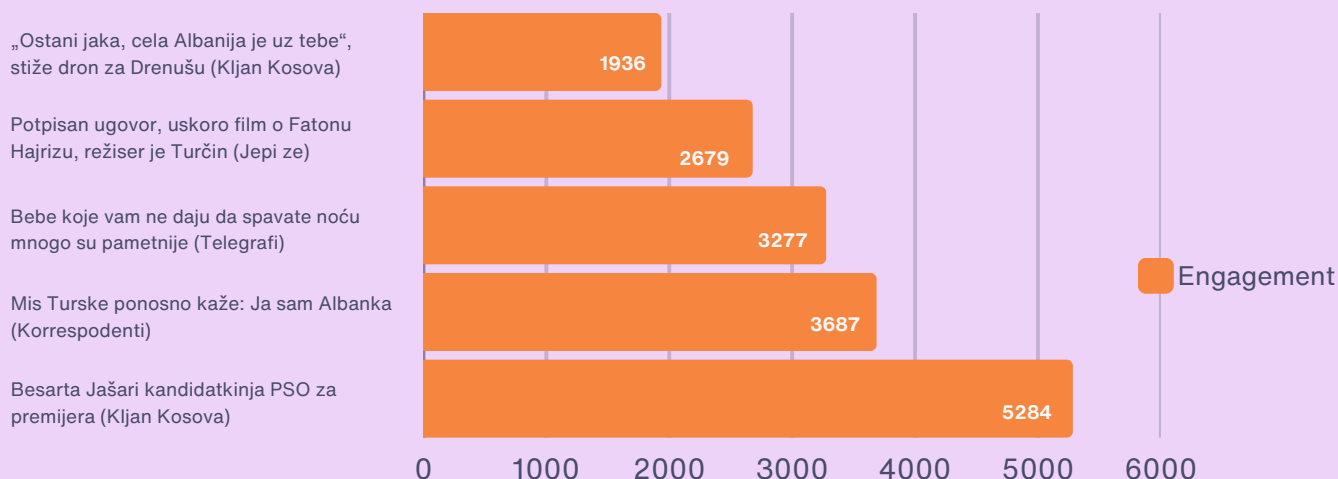
Popularni tekstovi na srpskom jeziku na Fejsbuku

Nije bilo poklapanja tema o kojima se najviše piše u medijima na srpskom i na albanskom jeziku na Kosovu. Najpraćenija tema na albanskom jeziku na Kosovu, sa 447 članaka napisanih o tome u decembru, bio je pretres kuće Hajredina Kućija, bivšeg ministra pravde i zamenika premijera Kosova, po nalogu Specijalnog tužilaštva Kosova. Naredna najzastupljenija tema u medijima koji pišu na albanskom (349) bila je izjava kosovskog premijera Aljbina Kurtija posle prvog sastanka sa Kajom Kalas, novom Visokom predstavnicom EU za spoljnu politiku, a slede vest o novoj optužnici zbog ometanja pravde protiv Hašima Tačija, bivšeg predsednika Kosova (348), kao i 336 tekstova napisanih o saobraćajnoj nesreći u kojoj je učestvovalo blindirano vozilo Kosovske policije na severu. Najobrađenije teme nisu imale najveći broj interakcija publike.

U izveštajnom periodu, najaktivniji medij koji izveštava na albanskom jeziku na Kosovu bio je Bota Sot, koji je objavio 10.214 tekstova, sa 55.757 interakcija. Međutim, sajt koji je zabeležio najviše interakcija na društvenim mrežama bio je Index onlajn, sa 211.232 interakcija na 5222 objavljenih teksta u decembru.

Popularni tekstovi na albanskom jeziku na Fejsbuku

Prvi put od decembra 2023. godine, zabeleženo je da je tekst sa najviše interakcija na Fejsbuku u stvari bio lažan. PSO je demantovao vest da je Besarta Jašari, članica ugledne porodice Jašari, uvrštena na spisak kandidata Pokreta Samoopredeljenje (PSO) za parlamentarne izbore na Kosovu.¹ Portparol stranke optužio je Kljan Kosova, portal koji je objavio vest, da pokušava da utiče na očekivanja biračkog tela kako bi kasnije ostali razočarani, te je ponovio učestale optužbe iste stranke na račun navedenog medija i registarske dokumentacije njihovog vlasnika.

Ibar–Lepenac je kosovski hidrosistem koji snabdeva vodom za piće i vodom za rashlađivanje termoelektrane i pomaže poljoprivredi u sedam opština. Kanal koji se prostire kroz područja naseljena Albancima i Srbima bio je meta hotimične sabotaže izvedene u Zubinom Potoku, opštini sa srpskom većinom na severu Kosova, krajem novembra 2024. godine. Taj incident, u kojem je eksplozija onesposobila mogućnosti kanala da prenosi vodu, pojačao je strahovanja od destabilizacije prilika usred postojećih političkih sporova između Kosova i Srbije, dovodeći do široke osude međunarodnih posmatrača. Pošto se eksplozija dogodila krajem novembra, ista tema je u vidu saopštenja zvaničnika nastavila da dominira u medijima i u decembru.

¹ <https://sinjali.com/besarta-jashari-u-raportua-se-do-te-jete-kandidate-e-vv-se-per-deputete-zedhenesi-e-mohon-e-pavertete/>

Uprkos neizvesnosti, kosovski premijer Aljbin Kurti održao je konferenciju za štampu svega nekoliko sati posle eksplozije, direktno optuživši Srbiju i srpske kriminalne mreže na Kosovu da su izvršili taj napad. Njegove brzopleto date optužbe nosile su rizik od zaoštavanja međuetničkih tenzija, ali su se potencijalni nemiri sveli na javne komentare raznih aktera pune mržnje. Kurti je nastavio da ponavlja iste navode i u decembru,² najavljjujući da će ubrzo izneti dokaze, što se nije ostvarilo do početka 2025. godine. Uz pomoć posrednih dokaza, kao što su lako dostupni predmeti kao što su oznake i vojne uniforme, uključujući svečane uniforme, kosovski premijer je tvrdio da su krivci koji stoje iza napada Srbija i Rusija, uprkos američkim pozivima da ne iznosi optužbe bez propisne istrage. Iste optužbe iznela je i predsednica Kosova Vjosa Osmani.⁴

Na sličan način, kabinet predsednice Kosova Vjose Osmani,⁵ povodom prvobitne odluke CIK da ne verifikuje Srpsku listu, najveću i najuticajniju partiju kosovskih Srba, za učešće na parlamentarnim izborima, optužio je tu stranku da je umešana u teroristički čin. Ne postoje sudske odluke ni postupci koji potkrepljuju tu tvrdnju; u stvari, odluka CIK doneta je uprkos tome što je više drugih kosovskih institucija, uključujući Tužilački savet Kosova i Ministarstvo unutrašnjih poslova, preporučilo CIK da verifikuje tu stranku u skladu sa zakonom.

Kurti je izneo i uznemirujuće komentare o nekim medijima. Na stranačkom sastanku Pokreta Samoopredeljenje, kosovski premijer Aljbin Kurti održao je govor na koji je Udruženje novinara Kosova (UNK) iznelo velike kritike.⁶ UNK je osudilo Kurtijeve izjave, ocenivši ih kao „uvredljiv i vrlo opasan rečnik“ usmeren protiv medija. U svom obraćanju, Kurti je sugerisao da izvesni mediji neprestano optužuju njegovu vladu za agresivne postupke Srbije prema Kosovu, rekavši da „oni ne zaslužuju vašu pažnju“. Zatim je zaključio da protivljenje tih medija proističe iz toga što njegova administracija odbija da im plati i zbog odsustva straha od aktuelne vlasti. UNK je izrazilo snažno negodovanje zbog takve retorike, ističući da se njome ugrožava bezbednost novinara i medijskih radnika, te je zatražilo od premijera da prestane da koristi rečnik koji podstiče mržnju prema medijima.

Još jedna tema, koja se često poklapa u srpskom i albanskom informativnom prostoru, jeste izveštavanje o Specijalizovanim većima Kosova. Decembra 2024. godine, novoizabrani predsednik Donald Tramp komentarisao je Džeka Smita, američkog tužioca sa opsežnim iskustvom u domaćem i međunarodnom pravu, koji je služio kao specijalni tužilac za Specijalizovana veća Kosova (SVK) u Hagu

² <https://kossev.info/kosovo-online-najnovije-vesti-kurti-objavio-video-o-eksploziji-i-optuzuje-srbiju-i-rusije-petkovic-snima-animirane-filmove-i-bezi-od-odgovora/>

³ <https://www.kosovo-online.com/vesti/politika/hil-sad-i-srbija-imaju-razlicite-stavove-o-kosovu-ali-ne-smeju-da-dozvole-da-ih>

⁴ <https://demokracija.com/osmani-ka-prova-konkrete-per-involvimin-e-serbise-ne-sulmin-ne-iber-lepenc/>

⁵ <https://kallxo.com/lajm/presidentja-osmani-thote-se-lista-serbe-eshte-angazhuar-ne-akte-terroriste/>

⁶ <https://kallxo.com/lajm/apk-reagon-pas-fjalimit-te-kurtit-e-cileson-gjuhe-te-rrezikshme-kunder-mediave/>

od 7. maja 2018. do 18. novembra 2022. godine. Njegov mandat u SVK obuhvatao je nadzor u istragama i krivičnom gonjenju vezano za ratne zločine tokom rata na Kosovu, naročito kod podizanja optužbi protiv pojedinaca kao što su Saljih Mustafa i bivši predsednik Kosova Hašim Tači.

Tekstovi u više kosovskih portala⁷ prenosili su izjave novoizabranog američkog predsednika Donalda Trampa o Džeku Smitu, koji je takođe istraživao samog trampa nakon što je otišao iz Haga. U intervjuu za NBC, Tramp je Smita nazvao „ludim Džekom Smitom“ i sugerisao da Smit, po povratku u Hag, „može da pogubi ljude“ te da je „opasan čak i tamo“.

Te tvrdnje činjenično su netačne i pogrešno prikazuju ovlašćenja poverena Specijalnom tužilaštvu (ST) i SVK. SVK deluje u sklopu pravnog okvira ustanovljenog kosovskim zakonom i međunarodnim sporazumima, koji ni ST ni njegovim tužiocima ne daju ovlašćenja da izriču ili izvršavaju smrtnu kaznu. Nijedan od predmetnih članaka nije razjasnio taj kritični aspekt, što bi moglo navesti čitaoce da pogrešno shvate opseg ovlašćenja koja imaju Džek Smit i ST kao takvo.

Što se tiče medija sa Kosova koji izveštavaju na srpskom, tokom decembra Kosovo onlajn preneo je intervju sa Arnoom Gujonom, direktorom Kancelarije za javnu i kulturnu diplomatiju Srbije, prvobitno objavljen u Politici, a sadržavao je nekoliko elemenata koji ukazuju na moguću dezinformaciju ili odsustvo odgovarajućeg konteksta.

Tekst pod naslovom „Gujon: U poslednje dve godine, 14% Srba napustilo je sever pod pritiscima Kurtijevog režima“⁸ sadrži tvrdnju da je „14% Srba napustilo je sever u poslednje dve godine“. Međutim, ni članak ni Gujon nisu naveli nikakve zvanične izvore, izveštaje ili statističke podatke koji bi potkrepili tu tvrdnju. Kako su većinski srpske oblasti na severu Kosova često bojkotovale popise stanovništva, teško je proveriti tačne demografske podatke. Članak ujedno koristi emocionalno obojen rečnik, nazivajući kosovsku vladu „Kurtijevim ekstremističkim režimom“ i opisujući njenu politiku kao „ekstremizam, nacionalizam i mržnju prema srpskom narodu“. Na kraju, članak pominje „113 etnički motivisanih napada na Srbe“, ali ne iznosi konkretne pojedinosti o prirodi tih napada, počinocima (da li su u pitanju pojedinci, organizovane grupe ili su incidenti pod istragom) niti o reagovanju kosovskih vlasti (da li je bilo hapšenja, da li su sprovedene istrage, ili da li su zvaničnici osudili napade).

⁷ <https://www.gazetaexpress.com/trump-se-perjashton-mundesine-e-hetimit-te-jack-smith-i-cmenduri-no-kthehet-ne-hage-ku-mund-te-ekzekutoje-njerez-eshte-i-rrezikshem-edhe-atje/> i https://nacionale.com/drejtisi/donald-trump-naralajmeron-kthimin-e-jack-smith-ne-hage-i-cmendur-mund-te-ekzekutoje-njerez-atje?utm_source=chatgpt.com i https://www.albinfo.ch/trump-i-cmenduri-jack-smith-eshte-duk-e-kthyer-ne-hage-mund-te-ekzekutoje-njerez-atje?utm_source=chatgpt.com i https://www.gazetatema.net/bota/donald-trump-per-jack-smith-i-cmenduri-no-kthehet-ne-hage-atje-ku-mund-te-ek-i470655?utm_source=chatgpt.com

⁸ <https://www.kosovo-online.com/intervju/gujon-u-poslednje-dve-godine-14-odsto-srba-napustilo-sever-pod-pritiskom-kurtijevog>

I hotimična sabotaža kanala Ibar – Lepenac bila je vidno istaknuta u srpskim medijima među temama povezanim sa Kosovom. Dok su kosovski zvaničnici bez dokaza optužili Srbiju za sabotažu, tako isto su i srpske vlasti optužile Kosovo da je „orkestriralo“⁹ incident i istragu.

Na primer, članak pod naslovom „Kurti načisto lud: Priština povezuje izmišljeni teroristički napad sa ruskim udarima na infrastrukturu u Ukrajini“¹⁰ koristi provokativne izraze kao „načisto lud“ i „izmišljeni teroristički napad“ da diskredituje kosovskog premijera Aljbina Kurtija i njegove izjave. Tvrdnja koju je izneo Petar Petković, direktor Kancelarije za Kosovo i Metohiju Vlade Srbije, da je napad na kanal Ibar-Lepenac izmišljen, takođe je izneta bez pružanja konkretnih dokaza koji bi je potkrepili. Isti ton i uvredljiv rečnik zapaženi su u jednog tekstu tabloida Alo: „KURTI JE POTPUNO POLUDEO! Lažni premijer sumanuto optužuje Srbiju, poziva se na sukob u Ukrajini“.¹¹

Kurir ide i dalje od toga, optužuje Kurtija da je „najavio“ incident u ranijem intervjuu za španski El Mundo¹² gde je izneo opštu tvrdnju da bi moglo biti još bezbednosnih incidenata na Kosovu uoči izbora.

Novembra 2024. godine u Novom Sadu u Srbiji dogodio se tragičan incident, kad je urušavanje nedavno renovirane nadstrešnice na železničkoj stanici usmrtilo 15 ljudi. Taj događaj je izazvao široke proteste po celoj zemlji predvođene studentima, a demonstranti su zahtevali od vlade odgovornost za to i transparentnost. Pokret se brzo proširio, obuhvatio razne društvene grupe i stvorio znatan politički pritisak na administraciju predsednika Aleksandra Vučića. Uprkos nekim ustupcima vlade, protesti su istrajavali, ističući duboko ukorenjeno nezadovoljstvo sistemskom korupcijom i problematikom upravljanja.

Usred tih demonstracija, izvesni srpski mediji objavili su članke kojima su pokušali da diskredituju proteste tvrdnjama o spolnjem uplitanju, naročito kosovskih i hrvatskih zvaničnika. Na primer, članak pod naslovom „Evo ko navija za antisrpsku opoziciju: Puna podrška Kurtija Mariniki, Ješiću, Gruhonjiću“¹³ tvrdi da kosovski premijer Aljbin Kurti podržava srpske opozicionare, insinuirajući saradnju na destabilizaciji Srbije.

Drugi tekst, sa posebno uvredljivim izrazima za Albance i Hrvate „Zlikovci napadaju sa svih strana! Posle ustaša, „Šiptar“ Kurti takođe pruža podršku da se Srbija zapali“¹⁴, oslikava studentske proteste kao da ih podržavaju spoljni neprijatelji i time dovodi u pitanje legitimitet motiva demonstiranata. Pored toga,

⁹ <https://www.novosti.rs/vesti/politika/1435101/tako-ozbiljna-istraga-vodi-sve-bila-predstava-predsednik-vucic-ogolio-tzv-kosovske-vlasti-povodom-incidenta-zubinom-potoku>

¹⁰ <https://www.novosti.rs/vesti/politika/1435260/kurti-nacisto-lud-pristina-povezuje-izmisljeni-teroristicki-napad-ruske-udare-infrastrukturu-ukrajini>

¹¹ <https://www.alo.rs/vesti/kim/989797/kurti-je-potpuno-poludeo-vest>

¹² <https://www.kurir.rs/vesti/politika/9512631/kurti-najavio-incident-u-zubinom-potoku>

¹³ <https://www.alo.rs/vesti/politika/994946/evo-ko-navija-za-antisrpsku-opoziciju-puna-podrška-kurtija-mariniki-jesicu-gruhonjicu-vest>

¹⁴ <https://informer.rs/politika/vesti/970925/aljbin-kurti-protesti-u-srbiji-podrška>

isti naslov koristi krajnje zapaljiv rečnik, izjednačujući studentske proteste sa istorijskim neprijateljima Srbije, kao što su ustaše (hrvatski fašistički pokret u Drugom svetskom ratu) i koristeći rasne uvrede za Albance.

Zatim, članak naslovljen „Da li Aljbin Kurti koristi srpske univerzitete za svoje hibridne napade na Srbiju: Kakva je uloga Mile Pajić?“¹⁵ sugerise da kosovsko rukovodstvo manipuliše srpskim akademskim institucijama da podstakne nemire, targetirajući konkretno aktivistkinju Milu Pajić kao navodnu kolaboracionistkinju.

Na kraju, članak pod naslovom „Kurti je lično naredio: Policijska zaštita za studente dok crtaju krvave šake i zastrašuju srpski narod na Kosovu i Metohiji“ tvrdi da je Aljbin Kurti, premijer Kosova, lično naredio policijsku zaštitu za studente dok se bave aktivnostima kojima navodno zastrašuju srpsku zajednicu. Nema dokaza da je Kurti izdao takav nalog, dok je tvrdnja da su studenti naslikali te simbole potpuno netačna, jer su to otvoreno uradili aktivisti jedne političke partije kosovskih Srba suprotstavljene Srpskoj listi i Srpskoj naprednoj stranci.

Time što povezuju lidere protesta sa kosovskim zvaničnicima, ti tekstovi nastoje da naruše javnu podršku pokretu i skrenu pažnju sa korupcije i vlasti kao suštinskih problema koji su doveli do demonstracija.

Ukupno, rasno uvredljivi nazivi za Albance uočeni su u šest članaka iz medija u Srbiji u decembru 2024. godine. Nasuprot tome, u medijima sa Kosova u decembru 2024. godine nije bilo tekstova koji su sadržali rasna vređanja za Srbe, osim u člancima koji su pisali o pretnjama smrću koje je dobio novinar Berat Bužala, u kojima je lice koje je dalo te pretnje upotrebilo tu reč da uvredi njegovu majku.

¹⁵ <https://www.novosti.rs/vesti/politika/1436281/aljbin-kurti-svoje-hibridne-napade-srbiju-koristi-srpske-univerzitete-kakva-uloga-mile-pajic>

Ovaj izveštaj je pripremila Nova društvena inicijativa (NSI), organizacija civilnog društva iz Severne Mitrovice sa krajnjim ciljem da utiče na inkluzivnost, izgradnju poverenja, procese demokratizacije i dobrog upravljanja na Kosovu. U tom procesu, NSI prati svoju viziju inkluzivnog društva izgrađenog na poverenju i uvažavanju među zajednicama, u kom građani svih etničkih grupa aktivno učestvuju u društvu i upravljanju.